

Nye veje i grammatik- undervisningen

Med kattelingo og præfikser

KRISTINE KABEL, LEKTOR, DPU, AARHUS UNIVERSITET
PRAKSISFORTÆLLINGER AF DORTE HARALDSTED MORTENSEN, DANSKKONSULENT PÅ
CFU, KØBENHAVNS PROFESSIONSHØJSKOLE, OG NANNA BAY ISAGER, LÆRER, CAND.PÆD.-
STUDERENDE, DPU, AARHUS UNIVERSITET

Grammatikundervisning kan være meget andet end undervisning i regler, formelle begreber og individuelt arbejde med udfyldningsopgaver. Det tværinstitutionelle projekt **Gamma3** var med til at igangsætte en nysgerrighed over for alt det andet, som grammatikundervisning kan være. Den fornyede interesse for sprogets byggeklodser og betydningsmuligheder har givet sig udslag i afprøvninger af nye tilgange lokalt, udvikling af læremidler og i didaktiske drøftelser i lærerteams på skoler og andre steder. Artiklen beskriver indledningsvist baggrunden for **Gamma3**-projektet og de indsigter og principper, der blev udviklet undervejs. Herefter kan du finde inspiration i artiklens to praksisfortællinger, som med eksempler fra efteruddannelse og klasserum viser, hvordan grammatikundervisning kan gribes an på flere måder og integreres i danskfagets arbejde med tekster – her i form af henholdsvis den grafiske roman *Møgmis* og opskriftgenren.

Ideen til **Gamma3**

Tilbage i 2016 var vi en gruppe forskere og læreruddannere, som ønskede at undersøge grammatikundervisning i skolen. Vi var inspireret af nogle store projekter i England ledet af Debra Myhill, hvor man havde udviklet og afprøvet nye kontekstualiserede tilgange til grammatikundervisning i udskolingen ved blandt andet at integrere sprog- og skriveundervisning (fx Myhill et al., 2012). I Norge fremhævede norskdidaktikeren Frøydiz Hertzberg (2014), at efter grammatikundervisning i mange år havde været set som noget, der kunne hæmme elevernes skriveudvikling og kommunikative frihed, var det nu tid til en omkamp. For måske kunne det forholde sig lige modsat, hvis man omtænkte undervisningen, så der ikke kun var fokus på strukturer og regler, men også på valg og betydningsmuligheder. Der var altså i de år begyndende internationale strømninger, som gav ny inspiration til, hvad grammatikundervisning i skolen kunne handle om, hvordan den kunne foregå og med hvilke begrundelser.

I Danmark havde grammatik som indholdsområde levet et lidt hengemt liv i blandt andet danskfaget i sammenligning med for eksempel områder som skrivning, læsning, litteratur, medier og mundtlighed. Der havde hverken været opmærksomhed gennem nye inspirerende læremidler eller gennem udviklings- og forskningsprojekter om grammatikundervisning, kun i meget begrænset omfang. Genrepædagogikken havde op gennem 2000'erne ganske vist skabt liv omkring funktionelle tilgange og sproglige begreber fra systemisk funktionel lingvistik, men i højere grad med fokus på læse- og skriveundervisningen end på grammatikdidaktik (fx Mulvad, 2009).

” I Danmark havde grammatik som indholdsområde levet et lidt hengemt liv i blandt andet danskfaget i sammenligning med for eksempel områder som skrivning, læsning, litteratur, medier og mundtlighed.

I 2016 var der derfor ingen mere systematisk viden om, hvordan grammatikundervisning foregik og blev forstået af lærere og elever i danskfaget, engelskfaget og tyskfaget. Undersøgelser af læremidler til danskfaget tydede på, at grammatikundervisning havde været en fast del af faget i grundskolen på nær en kort periode i 1970'erne – i modsætning til for eksempel i England og Norge, hvor det var gledet helt ud af skolen (Kabel, 2017). I engelskfaget i Danmark var der en stærk kommunikativ tradition, hvor grammatikundervisningen primært blev opfattet som et formelt arbejde med regler og korrekthed, i kontrast til en mere nysgerrig og sprogopmærksom undervisning, mens tyskfaget derimod af mange nok blev forbundet med et eksplicit og formelt grammatikfokus.

Undersøgelse af grammatikundervisning i dansk, engelsk og tysk

Med afsæt i en nysgerrighed efter, hvordan grammatikundervisning egentlig foregik og blev forstået i dansk, engelsk og tysk, blev projektet Gramma3 sat i gang og varede i to år, fra 2017 til 2018. Forskere og læreruddannere fra UCC, VIA UC og senere DPU, Aarhus Universitet deltog. Nationalt Videncenter for Læsning var med gennem daværende leder Lene Cicilie Storgaard, og centeret bidrog især som formidlingskanal for projektet gennem hjemmeside og et temanummer om grammatik i kontekst i *Viden om Literacy* nr. 27 i 2020.¹ Gramma3-projektet var derfor et godt eksempel på, hvordan forskellige kræfter og institutioner kan arbejde sammen og bidrage til at udvikle nye indsigter og få kendskabet bredt ud.

” Gramma3-projektet var derfor et godt eksempel på, hvordan forskellige kræfter og institutioner kan arbejde sammen og bidrage til at udvikle nye indsigter og få kendskabet bredt ud.

Projektet faldt i to dele. Første del var et kvalitativt klasserumsstudie, hvor projektteamet i perioden marts-september 2018 fulgte syv klasser på syv forskellige skoler gennem deres dansk-, engelsk- og tyskundervisning. Vi observerede i alt 120 lektioner i dansk, 55 i engelsk og 40 i tysk, interviewede de i alt 22 deltagende lærere omkring klasserne og 39 fokuselever om, hvad de forbandt med grammatikundervisningen i de tre fag (se fx Jespersen & Brok, 2023; Kabel et al., 2022).

Nogle af de fund, vi udviklede, handlede om ligheder og forskelle mellem praksisser i fagene, som de tog form i de syv klasser. I danskfaget foregik grammatikundervisningen blandt andet som individuelle aktiviteter, hvor eleverne sad med udfyldningsopgaver i læremidler, på papir eller online. Undervisningen kunne have karakter af en pause for elever og lærer og var placeret, for eksempel når der var lidt tid tilovers sidst i en time. Nanna Bay Isager beskriver i sin praksisfortælling sene-

1 Gramma3-projektet blev støttet med omkring 4 millioner kr. af især daværende UCC og VIA UCC, ved at institutionerne dækkede arbejdstimer og formidlingsaktiviteter som konferencedeltagelse og midtvejsseminarer. Kristine Kabel og Mette Vedsgaard Christensen ledede grupperne af medarbejdere på de to institutioner. Senere skiftede Kristine Kabel til DPU, Aarhus Universitet, som på den måde også bidrog til projektet, ligesom Nationalt Videncenter for Læsning var med gennem daværende leder Lene Cicilie Storgaard i projektledelsen.

re i artiklen attraktionen ved grammatikundervisningen, når den foregår individuelt med udfyldningsopgaver.

I engelskfaget var der kun få eksempler på eksplicit grammatikundervisning, og når der var grammatik på skemaet, var det i samme form som i danskfaget. I tyskfaget foregik den eksplicite grammatikundervisning mere som et fælles anliggende, og den havde fokus på sprogets forside for at guide eleverne begyndende brug af det, for de fleste, nye sprog. Det kunne for eksempel handle om placering af verbal og dannelse af tempus.

I både dansk og tysk så vi også andre praksisser, hvor især erfarne lærere afprøvede mere kontekstualiserede tilgange, for eksempel ved i dansk at indlægge et gennemgående fokus på, hvordan ordvalg og sammensatte ord kan være med til at udtrykke ironi og holdninger i læserbreve, både professionelle og dem, eleverne selv skriver. Eller ved at have fokus på, hvad konjunktioner er, og hvordan de konkret kan medskabe betydning i netop læserbreve eller andre argumenterende tekster. Der viste sig altså at være flere forskellige praksisser i fagene. Samtidig savnede de deltagende lærere på tværs af de tre fag alle inspiration til nye og mere meningsfulde og integrerede veje i grammatikundervisningen.

Afprøvning af tre didaktiske principper

I anden del af Gramma3-projektet fortsatte vi derfor samarbejdet med to af de syv lærerteams fra første del for at udvikle og afprøve kontekstualiserede tilgange (se fx Møller, 2023). Vi udviklede tre enkle didaktiske principper til at guide en konkret planlægning af grammatikundervisning. De er præsenteret i boksen nedenfor. Principperne er inspireret af fire principper (LEAD-principper) udviklet af Debra Myhill og kolleger (læs mere om de fire principper: *Links, Examples, Authenticity, Discussions* i fx Myhill, 2020). Derudover var de inspireret af indsigterne fra første del af Gramma3 om praksisser i en dansk skolekontekst og med øje for, at principperne skulle give mening i såvel dansk-, engelsk- som tyskfaget. Derfor lægger principperne op til at integrere grammatikundervisning i både skrive- og læseundervisning samt mundtlig kommunikativ undervisning.

Principperne bygger grundlæggende på en forståelse af, at grammatikundervisning kan være helt central i humanistiske fag i skolen: det at udvikle sig som nysgerrig, vidende og kritisk sprogbruger er betydningsfuldt for den enkeltes identitetsudvikling og forbundet med faglige og sociale deltagelsesmuligheder i og uden for skolen (Christensen & Kabel, 2025; Kabel et al., 2023). På den måde bygger tilgangene på især sociokulturelle og socialesemiotiske tilgange til sprog og literacy.

” Principperne bygger grundlæggende på en forståelse af, at grammatikundervisning kan være helt central i humanistiske fag i skolen: det at udvikle sig som nysgerrig, vidende og kritisk sprogbruger.

Tre didaktiske principper for kontekstualiseret grammatikundervisning

1. *Heltekst*: Der arbejdes med en meningsfuld tekst, skriftlig eller mundtlig, og ikke med isolerede tekstbidder.
2. *Klasse- og gruppesamtale*: Der tilrettelægges aktiviteter, som giver mulighed for fælles undersøgende og dialogiske samtaler. Eleverne skal ikke udelukkende arbejde individuelt.
3. *Flere sproglige niveauer (inklusive kontekst)*: Eleverne støttes i at se og formulere forbindelser mellem sproglige valg på ord-, sætnings- og/eller tekstniveau på den ene side og kommunikationskonteksten på den anden.

- udviklet i Gramma3-projektet, læs mere i fx Bjerre og Kabel (2023) og Kabel et al. (2023).

De tre principper involverer ikke en fast rækkefølge for, hvornår der gøres hvad. Nogle gange har eleverne brug for at blive introduceret til et sprogligt valgs forside i første del af et forløb, andre gange vil det blot kunne nævnes, fordi eleverne kender til det sproglige fænomen, eller undervisningen tilrettelægges gennem mere induktive aktiviteter. I praksisfortælling #2 af Nanna Bay Isager har eleverne for eksempel brug for at lære om infinitiv for at få øje på, undersøge og kunne snakke om, hvordan verbers form kan føre forskellige betydninger med sig. I det forløb, hun beskriver, arbejdede eleverne med opskrifter, og forløbet eksemplificerer principperne: Eleverne arbejdede med hele meningsfulde tekster, opskrifter, som de allerede kendte til i forskellige formater (bøger, online, videoer) fra fritid og skole (princip 1). I forløbet var indlagt fælles klasse- og gruppesamtaler (princip 2), hvor eleverne blev inviteret til at reflektere over valg af for eksempel bydeform eller nutid. Det vil sige morfologiske valg på ordniveau, der også har betydning for sætningsniveauet og situationskonteksten: en opskrift, der skal læses for at kunne lave mad. Eller, hvis eleverne selv er opskriftsforfattere, skabes med henblik på, at andre skal kunne gøre det (princip 3). I praksisfortællingen nævnes også genrepædagogikken, og der er forskellige grundtanker fra genrepædagogikken, som genkendes i kontekstualiseret grammatikundervisning, ikke mindst integrationen af et sprogligt fokus i arbejdet med tekster i skolen.

At indlejre små sproglige aktiviteter med fælles fokus på grammatiske formvalg, der også er betydningsskabende, er også centralt i Dorte Haraldsted Mortensens praksisfortælling #1. Som hun skriver:

Min erfaring er, at lærer såvel som elever meget lettere kan se fidusen i at lære nye og ukendte grammatiske begreber, hvis de indgår i undersøgende og skabende tekstarbejde. Det giver måske også mere mod til at kvitte engangshæfter og digitale træningsopgaver og selv forsøge sig med at eksperimentere med grammatik på forskellige måder i skrive- og litteraturundervisningen.

I praksisfortællingen viser hun, hvordan den grafiske roman *Møgmis* kan lægge op til flere forskellige sproglige opmærksomhedspunkter, og hun argumenterer for at indlægge små grammatikloop i undervisningen. Et loop kan for eksempel handle om at støtte eleverne i at få øje på betydningen i præfikser som kata-strofe (katte-strofe) og mis-handle og derved lære dem om præfikser og altså morfologi og betydningsleg i kontekst af bogen. Eller det kan handle om verbale processer, og hvordan sådanne processer får form både i ordvalg og grafisk, gennem for eksempel talebøbler.

På den måde giver begge praksisfortællinger nedenfor indblik i det levende og mangfoldige område, som grammatikundervisning er blevet, hvor nysgerrigheden og afprøvninger finder sted i læreruddannelsen, klasseværelset og i kurser for lærere, med inspiration fra Gramma3, genrepædagogikken og andre didaktiske strømninger.

Praksisfortælling #1

Fra mjav til metasprog – meningsfuld grammatik med Møgmis

AF DORTE HARALDSTED MORTENSEN, DANSKKONSULENT, CFU, KØBENHAVNS
PROFESSIONSHØJSKOLE

Om hvordan en hævn-gerrig kat giver dine elever lyst til at lege med sige-verber, talebobler og dukketeater, mens de opdager, at grammatik er langt mere end regler.

Møgmis-serien kan være en sproglig legeplads, hvor eleverne med et smil på læben udvikler sproglig bevidsthed, mens de laver dukketeater og lever sig ind i, hvordan universets skæve karakterer taler, bander eller hvisker. Samtidig bliver de klogere på, hvordan verbale processer/sige-verber kommer til udtryk i henholdsvis tekst- og tegneserieopslag.

Billede 1: Opslag med hhv. tekst- og tegneserie fra *Møgmis – Romkugler i mosen og en total katterofo* (Souid & Hjorthaab, 2023).

Talebobler er visuelle elementer i tegneserier, som i kraft af form, kontur, skrifttype, symboler og designvalg repræsenterer *verbale processer*. Når elever ”oversætter” fra tekst til tegneserie eller omvendt og samtidig knytter grammatiske begreber til arbejdet, bliver tavs viden om sproglige og grafiske valg til noget, som eleverne kan tale med hinanden om (billede 2).

”Kattens også!”, bandede Møgmis

Kattens også >>#!

(*Møgmis – Romkugler i mosen og en total kattestrofe*, s. 51 (Souid & Hjorthaab 2023). Min egen oversættelse til tegneseriesprog).

Billede 2: Eksempel på ”oversættelse” mellem tekst og tegneseriesprog i forløbet.

Kattelingo og præfikser

Møgmis-bøgerne er spækket med katteord, ordspil og sproglige finurligheder, der inviterer eleverne til at undersøge sprogets byggesten. Ord som *KATTEstrofe* og *MIShandle* lægger op til en samtale om præfikser, som er de små forstavelser, der ændrer et ords betydning fuldstændigt. I *Møgmis* får præfikset *kata-* en ny, pelsklædt form som *katte-*, mens *mis-* både kan forstås som ”kat” og som noget forkert, forfejlet eller uheldigt. Det giver eleverne en oplagt anledning til at undersøge fænomenet præfiks nærmere. Fx gennem søgning på ordnet.dk. Her kan de finde flere ord med samme forstavelser. Hvis de noterer ordene på fælles lister, kan de blive en synlig ressource i klassen, som alle kan bruge, når de skal i gang med at omskrive et tegneserieopslag til prosatekst.

Sæt kløerne i faste vendinger og ordsprog

Faste vendinger og ordsprog med et kattetwist går igen i hele serien. Eleverne kan fx lave citatplakater med udtryk som ”Alt på et kradsebræt” eller ”Ah, våben er da for let, løj Møgmis og var pludselig knap så hård i pelsen.” De kan også undersøge andre humoristiske virkemidler som punchlines, underdrivelser, overdrivelser, ironi og sort humor.

Fra regler til legeplads

Grammatik giver først for alvor mening, når eleverne arbejder med hele tekster, de har lyst til at læse, skrive og udforske – og samtidig kobler grammatiske begreber til det sprog, de møder. *Møgmis*-universet er en ideel sproglig legeplads, der giver eleverne både tegn og indhold, de kan lege videre med, mens de udvikler et fælles metasprog. Her er det lærerens opgave at introducere relevante grammatiske begreber, så klassen får et fælles sprog til at tale om de sproglige valg, de selv og forfatteren træffer.

Vælg de grammatiske begreber, som giver mening

Aktiv brug af grammatiske begreber og den sproglige bevidsthed, det bringer med sig, giver eleverne mulighed for at genkende og genskabe de sproglige greb, der skaber *Møgmis*' karakteristiske misfornøjede stemme. Her kan både funktionelle begreber som *verbale processer* og traditionelle begreber som *præfikks* og *morfem* være relevante. Med fokus på udvalgte begreber kan eleverne opdage sproglige mønstre, som de selv kan benytte sig af i nye kontekster.

Fra teori til meningsfuld grammatikundervisning

Jeg oplever, at mange dansklærere efterlyser flere bøger om og eksempler på grammatik i kontekst. De kommer også på mine kurser i *Meningsfuld grammatik* på CFU, hvor jeg omsætter nogle af Gramma3-projektets pointer til konkrete aktiviteter. Det giver deltagerne mulighed for at opleve grammatik i kontekst på egen krop, og så er det meget lettere at komme i gang. Min erfaring er, at lærer såvel som elever meget lettere kan se fidusen i at lære nye og ukendte grammatiske begreber, hvis de indgår i undersøgende og skabende tekstarbejde. Det giver måske også mere mod til at kvitte engangshæfter og digitale træningsopgaver og selv forsøge sig med at eksperimentere med grammatik på forskellige måder i skrive- og litteraturundervisningen.

Få øje på sproget i alverdens tekster

Jeg forsøger at præsentere mine kursister for en mangfoldighed af autentiske tekster – både avisoverskrifter, kageopskrifter, prompts, rollespil, dyrefilm og litteratur – for det handler om at se sprogpotentialet i vidt forskellige kommunikationssituationer. Med *Møgmis* giver det fx mening at spørge, hvordan afsenderen benytter sproglige og grafiske virkemidler til at underholde sine unge læsere. Her kan viden om grammatik gøre det lettere at spotte de sceniske virkemidler og undersøge, hvordan forfatter og illustratør engagerer sit publikum gennem *showing*, for teksten fortæller langt fra alt på linjerne. Læserne forstår først karakterernes personlighed og seriens humor, når de både forholder sig til, hvad *Møgmis* og vennerne siger, og hvordan de siger det. Når eleverne selv leger med replikker, omskriver tegneserie til prosa eller spiller dukketeater, mærker de på egen krop, at sproglige valg gør en forskel. Sådan bliver grammatik ikke et mål i sig selv, men en nøgle til at læse, forstå og skabe spændende tekster.

Nye fagplaner kalder på flere gode eksempler

Med råudkastene i de nye fagplaner, hvor *Sprog og tekst i kontekst* er ét ud af i alt seks indholdsområder, forventer jeg et endnu større behov for ressourcer, vejledninger og konkrete grammatikforløb. Eksemplariske forløb, der kan inspirere til en opdateret grammatikundervisning, hvor eleverne undersøger sproglige fænomener i de tekster, de allerede læser og skriver.

Find inspiration til grammatik i kontekst på mitcfu

I de tre nedenstående temalinks har jeg samlet film, bøger, podcast og tv-udsendelser, som enten har en note eller en CFU-vejledning med ideer til at arbejde med sproglig bevidsthed i dansk. Tjek også mitcfu og lån *Møgmis*-seriekasse, som i løbet af foråret 2026 kommer i hele landet.

- ▶ Sproglig bevidsthed i indskoling: <https://link.mitcfu.dk/m/CFUTEMA1142144>
- ▶ Sproglig bevidsthed på mellemtrinnet: <https://link.mitcfu.dk/m/CFUTEMA1135018>
- ▶ Sproglig bevidsthed i udskoling: <https://link.mitcfu.dk/m/CFUTEMA1140902>

Praksisfortælling #2

Grammatik som pause eller kommunikationssituation

AF NANNA BAY ISAGER, LÆRER, CAND.PÆD.-STUDERENDE, DPU, AARHUS UNIVERSITET

Som studerende på læreruddannelsen har en funktionel tilgang til sprog- og grammatikundervisning fyldt meget i danskfaget. Derfor blev jeg overrasket, da jeg i mine praktikker oplevede en grammatikundervisning i danskfaget, der pegede lidt i en anden retning, end hvad jeg forventede. Jeg oplevede, at lærerne hyppigt brugte grammatikbøger og online grammatikportaler, og at grammatik var noget, eleverne arbejdede individuelt med, og som ikke typisk var en integreret del af danskfagets andre emner. Grammatikopgaverne i bøgerne og på portalerne bar præg af et fokus på regler og struktur, og jeg fornemmede, at det var udfordrende for mange af eleverne at overføre den grammatisk viden til andre kontekster, såsom i skrivning.

Det inspirerede mig til, i forbindelse med mit bachelorprojekt, først og fremmest at interviewe en dansklærer på min praktikskole for at høre hendes overvejelser og begrundelser for den måde at undervise i grammatik på. Derudover var jeg nysgerrig på, hvordan eleverne ville tage imod en mere kontekstualiseret grammatikundervisning. Derfor satte jeg mig for at afprøve en undervisning, hvor jeg var inspireret af principperne for kontekstualiseret grammatik fra Gramma3-projektet og med udgangspunkt i Myhills LEAD-principper.

Jeg fik lov til at låne samme lærers 4. klasse, hvor jeg planlagde og afprøvede to lektioners undervisning, og efterfølgende interviewede jeg nogle af eleverne. Da jeg var optaget af et ønske om, at eleverne skulle kunne koble grammatisk viden med en skrivesituation, valgte jeg at tage udgangspunkt i ”opskrifter” som genre i lektionerne, da det er en genre med tydelige sproglige og grammatisk kendetegn. Et hovedfokus i min undervisning var, at eleverne skulle blive bevidste om brugen af verber i imperativ, og hvilken betydning de har for kommunikationen.

Med udgangspunkt i en opskrift, som fungerede som en modeltekst, introducerede jeg eleverne for verber i imperativ, hvorefter eleverne skulle reflektere over, i hvilke situationer man bruger imperativ, og i hvilke det ville være uhøfligt eller upassende. Jeg satte også eleverne til at ændre verberne i opskriften fra imperativ til præsens for at få dem til at reflektere over, hvad det gør ved kommunikationen, og til at udskifte verberne med andre verber for at reflektere over, hvilke typer verber der passer bedst til genren. Ved at få eleverne til at ændre i verberne oplevede jeg, at de blev bevidste om, hvad verber i imperativ og handleverber kan bruges til at kommunikere, hvilket de også var opmærksomme på, da de efterfølgende selv skulle producere en opskrift. I et efterfølgende interview med en af eleverne spurgte jeg ind til opgaven med verberne, og eleven forklarede: "Hvis det var en tekst, så ville jeg ikke skrive vend, det er bydeform, så ville jeg skrive vender." Eleven udtrykte således en bevidsthed om, hvilken betydning sproglige valg har, idet han reflekterede over, at imperativ ikke vil passe i alle teksttyper. Han gjorde sig altså overvejelser om, at han ikke ville bruge verbet "vend" i imperativ, som i opskriften, i andre typer af tekster, men derimod bruge verbet i præsens.

Selvom jeg oplevede, at eleverne udviste en øget metabevindsthed og refleksion over, hvilke verber de brugte, når de selv skulle producere en tekst, oplevede jeg også flere elever, som var glade for online grammatikportalers genkendelighed og mere konkrete fokus på rigtigt og forkert. Klassens dansklærer lagde også vægt på, at mange elever kunne lide den fordybelse og ro, som de kunne opleve ved at arbejde på grammatikportalene. Det blev tydeligt for mig, at det at arbejde mere kontekstualiseret med grammatikundervisningen og inddrage det på nye måder i danskfaget vil betyde en ændring i en struktur, som både elever og lærere er vant til, og som læremidlerne lægger op til. Det vil således kræve mere af både eleverne og læreren at skulle løsrive sig fra vante læremidler og arbejdsformer, når grammatikundervisning skal indtænkes i nye kontekster. Til gengæld oplevede jeg, at eleverne blev bevidste om, at deres valg af verber og tempus havde stor betydning for, hvad de kommunikerede.

Grammatikundervisning nu og i fremtiden

De to praksisfortællinger viser det fornyede fokus på grammatikundervisning, som blandt andet Gramma3-projektet har bidraget til. Siden projektet er der udgivet en række bøger, holdt oplæg og lavet kurser om kontekstualiseret grammatikundervisning. Der er også kommet inspiration til helt andre veje i grammatikundervisningen, for eksempel ved at støtte elever i at tænke og reflektere som en lingvist gennem en undervisning, der retter fokus mod sproglige problemer. Det kan være ved at arbejde med verber og begrebet valens, der handler om, hvilke led et verbum kan knytte til sig i en sætning (genstandsled og i nogle tilfælde også hensynsled). At arbejde med for eksempel udsagnsord og at opdage og drøfte valens kan give en større forståelse for, hvordan sproget fungerer (Christensen, 2023).

De tre principper, der blev udviklet, er med andre ord kun ét bud på grammatikundervisning. Grundlæggende udsprang Gramma3-projektet også af en nysgerrighed over for grammatikundervisning i og på tværs af skolens sprogfag og over for måder at gøre, udvikle og eksperimentere med tilgange på. Det er ikke kun i Danmark, at der de seneste ti år har været en voksende interesse for at gentænke grammatikundervisningen og udvide det didaktiske repertoire, når det handler om dette indholdsområde i såvel dansk- som skolens fremmedsprogfag. Det samme ses i resten af Skandinavien, hvor Gramma3 blot var et af de første projekter.

Der er også interesse fra ungdomsuddannelsernes side og en øget interesse fra for eksempel dansk som andetsprogs-kontekster, der med paralleller til engelsk- og tyskfaget i skolen også har en lang

tradition for at arbejde med grammatik på forskellige måder for at understøtte sprogtilegnelse. Der er således begyndende samtænkninger med flere grene af flersprogethedsforskningen (se fx Hagemann & Søfteland, 2023), men også oplagte åbninger i forhold til at udvide og inddrage multimodale tekster; det er praksisfortællingen om den grafiske roman *Møgmis* et godt eksempel på.

Det lægger op til en fortsat dialog om, hvilke aspekter af sprog og sprogbrug i bred forstand børn og unge i grundskolen har brug for at lære mere om i lyset af det samfund, vi har, og hvordan vi interagerer gennem tekster. Fremtiden vil måske også byde på dialog med mere kritiske traditioner inden for sprogundervisning og lægge op til overvejelser knyttet til den digitale udvikling: Hvordan få øje på stemmer i egne og AI-genererede tekstforslag, herunder også værdiladede udtryk og holdninger, som der allerede er en lang tradition for at arbejde med i danskfaget.

Det bliver spændende at følge de fortsatte fornyelser og bidrag til grammatikundervisning og derigennem måder at støtte elevers valg og refleksion, når de handler og interagerer skriftligt og mundtligt samt arbejder æstetisk skabende og fortolkende.

Referencer

- Bjerre, K., & Kabel, K. (2023). „Du musst wahnsinnig gut vorbereitet sein“: Kontextualisierter Grammatikunterricht im DaF-Unterricht für Anfänger*innen. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, 28(1), 335-359. <https://doi.org/10.48694/zif.3581>
- Christensen, M. V., & Kabel, K. (2025). Grammatikundervisning – på tværs af sprogfag. *Sammenlignende Fagdidaktik*, 8, 53-72. <https://doi.org/10.7146/sammenlignendefagdidaktik.v2025i8.157362>
- Christensen, M. V. (2023). Tilgange i grammatikundervisning. I K. Kabel, M. V. Christensen, K. Bjerre, L. S. Brok & H. Møller (red.), *Grammatikdidaktik* (s. 47-60). Akademisk Forlag.
- Hagemann, K., & Søfteland, Å. (2023). Et tværspråklig perspektiv som udgangspunkt for konceptuell grammatikundervisning i sprogfag. *Acta Didactica Norden*, 17(4). <https://doi.org/10.5617/adno.9844>
- Hertzberg, F. (2014). Grammatikken i skolen – klart for en omkamp? *Bedre skole*, 2, 80-83.
- Jespersen, D., & Brok, L. S. (2023). ”Der er grammatik med, når vi gennemgår det fælles”: Elevers opfattelser af grammatikundervisning i sprogfag. *Acta Didactica Norden*, 17(4). <https://doi.org/10.5617/adno.9640>
- Kabel, K. (2017). Hvad gør hvilken grammatik godt for? I J. Bremholm, J. Bundsgaard, S. S. Fougat & A. K. Skyggebjerg (red.), *Læremidlernes danskfag* (s. 130-159). Aarhus Universitetsforlag.
- Kabel, K., Christensen, M. V., & Brok, L. S. (2022). A focused ethnographic study on grammar teaching practices across language subjects in schools. *Language, Culture and Curriculum*, 35(1), 51-66. <https://doi.org/10.1080/07908318.2021.1918144>
- Kabel, K., Christensen, M. V., Bjerre, K., Brok, L. S., & Møller, H. (2023). *Grammatikdidaktik*. Akademisk Forlag.
- Mulvad, R. (2009). *Sprog i skole: Læseudviklende undervisning i alle fag*. Alinea.

Myhill, D. A., Jones, S. M., Lines, H., & Watson, A. (2012). Re-thinking grammar: The impact of embedded grammar teaching on students writing and students' metalinguistic understanding. *Research Papers in Education*, 27(2), 139-166. <https://doi.org/10.1080/02671522.2011.637640>

Myhill, D. (2020). Introduction: Rethinking grammar – as choice. *Viden om Literacy*, 27, 6-10.

Møller, H. (2023). Udvikling af kontekstualiseret grammatikundervisning. I K. Kabel, M. V. Christensen, K. Bjerre, L. S. Brok & H. Møller (red.), *Grammatikdidaktik* (s. 121-139). Akademisk Forlag.

Souid, S., & Hjorthaab, T. (2023). *Møgmis – Romkugler i mosen og en total kattedestofe*. Gads Forlag.

Om forfatterne

Kristine Kabel er ansat som lektor i danskidaktik på DPU, Aarhus Universitet, hvor hun også underviser på kandidatuddannelsen Didaktik Dansk. Hun var med i projektledelsen af Gramma3 og forsker desuden i elevers skrivning, skriveudvikling og i literacypraksisser og danskundervisning mere bredt.

Dorte Haraldsted Mortensen er lærer, skolebibliotekar og cand.pæd. i didaktik/dansk fra DPU. Hun har arbejdet som dansklærer i knap 20 år og har siden 2017 også fungeret som danskkonsulent på Center for Undervisningsmidler, hvor hun for tiden er særligt optaget af meningsfuld grammatik, læseprojekter og indkøb af litteratur til mellemtrinnet i forbindelse med regeringens bogbevilling.

Nanna Bay Isager er studerende på kandidatuddannelsen i Didaktik Dansk på DPU, Aarhus Universitet og uddannet folkeskolelærer fra VIA University College. Hun er uddannet i undervisningsfagene dansk, engelsk og kristendom med særligt henblik på indskoling og arbejder som lærervikar på en privatskole i Aarhus ved siden af studiet.